

Rold Skov

Rold Skov dækker et areal på omkring 80 km² eller 8000 ha. Skoven består af mange skovpartier med hvert deres navn som f.eks. Hesselholt, Nørreskov, Nørlund skov og Rold Vesterskov.

75% af skoven er i privateje og denne del ejes primært af 3 godser: Lindenberg, Nørlund og Willestrup. Staten ejer de sidste 25%, og dette areal administreres af Naturstyrelsen Himmerland. Vandretursfolderen vedrører statens del af Rold Skov.

Distriktet blev dannet ved statens overtagelse af Buderupholm Hovedgårds skove i 1826. På det tidspunkt bestod skoven hovedsagelig af mere eller mindre åben bøgeskov vekslede med krat, udstrakte moser og heder. Skoven bar tydelig præg af rovdrift og misligholdelse.

Fra 1850 tog man for alvor fat på tilplantning med nåletræ. Ud over rødgran og skovfyr blev der plantet flere nordamerikanske træarter som douglasgran, sitkagran, nobilis og grandis, også selvom skovrider Hintz af sin chef fik forbud mod at plante den slags "parktræer". De nævnte nordamerikanske træarter er siden blevet særdeles vigtige arter i skoven. I Jætternes Baghave (23) og ved Forstrådens Gran (41) kan der opleves imponerende eksemplarer af gamle douglas- og sitkagraner.

Rold Skov er i dag primært en nåleskov. Den sandede og grusede morænejord sammen med en høj nedbør bevirker, at nåletræet her har et af landets allerbedste voksesteder. Skoven er kendt for sine store, tætte bevoksninger af gammel gran, omend stormen i 1981 tyndede hårdt ud i dem. Ved denne novemberstorm væltede 550.000 kubikmeter træ i Rold Skov (ca. halvdelen af hele Danmarks årlige nåletræshugst).

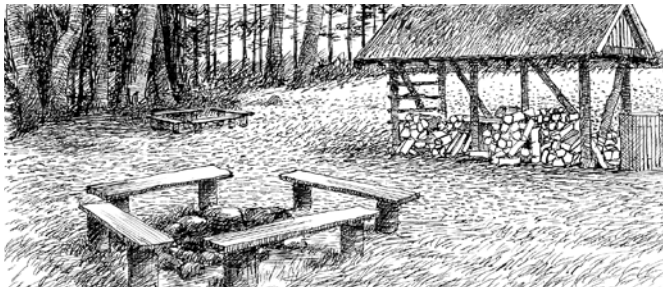

Forstrådens Gran

Naturskov

Heldigvis er der bevaret fine patier af den oprindelige bøgeskov. De største bevoksninger af gammel naturskov med bøg findes i Rebild Bakker, Bjergeskov, Troldeskoven (17) og Urskoven (18). Særligt i Rebild Bakker og i Troldeskoven er træerne flerstammede, krogede og knottede – det der her på egnen kaldes "purker". Formen skyldes en kombination af hyppig nedhugning (stævning), svampeangreb, bid af vildt og kreaturer samt frost og vind.

I 1992 vedtog Naturstyrelsen en naturskogsstrategi, som har til hensigt at beskytte naturskove i Danmark enten ved udlæg til urørt skov eller ved genoptagelse af gamle driftsformer som stævning, plukhugst eller græsning i skov. Her i Rold Skov er mere end 700 ha skov omfattet af naturskogsstrategien. Troldeskoven og Urskoven er således udlagt som urørt skov. Her må der ikke foretages nogen form for hugst eller andre kulturindgreb. Disse arealer vil efterhånden minde om urskove med væltede og døde træer og med ny træopvækst i lysninger. Andre naturskove drives ved en særlig ekstensiv skovdrift, plukhugstdrift, eller er græsningsskov som f.eks. Rebild Bakker, hvor får og kreaturer græsser i skoven.

Velkommen til Rold Skov

Rold Skov er Danmarks største samlede skov. Det er en smuk skov, særligt på grund af det kuperede terræn og den afvekslede skov. Storheden og de afvekslede forhold giver store og varierede oplevelsesmuligheder som f.eks. en familietur i Rebild Bakker eller en stille vandretur i skovens dyb. Folderen omhandler den fjerdedel af Rold Skov, der er statsejet.

Handicapforhold

I dette kuperede område er vandrerruterne i almindelighed ikke handicapvenlige. Men turen rundt om St. Økssø (37) er god til færdsel med kørestol eller lign.

Flere informationer

Denne folder kan fysisk afhentes ved Rebild Porten (A) og St. Økssø. Folderen omfatter kun Naturstyrelsens arealer i Rold Skov. Overblik over hele skoven kan ses på Rold Skov Natur- og Kulturcenters store oversigtskort. Se mere her: www.roldskov.info

Aktiv friluftsliv med MTB ruter, skiruter og løberuter m.m. kan ses på

www.RoldSkovTrailcenter.dk

Turistinformationer på www.rebildporten.dk

Arrangementer i området: www.naturguidenhimmerland.dk

Stiguide Himmerland

Appen har forslag til ture og fortællinger om spændende steder. Virker som GPS, så man altid kan se, hvor man er på kortet.

Søg på "Stiguide Himmerland" i App Store eller Google play.

Se hele den digitale naturguide på nst.dk/rold-skov
Find inspiration på udinaturen.dk – Danmarks guide til oplevelser i naturen

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

www.naturstyrelsen.dk
Tlf. 72 54 30 00

• Rold Skov

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Rold Skov

1142021. Forsidefoto: Peter A. Larsen. Kort: Kai Bolvig Hansen. Tegninger: Poul Andersen. Tryk: Bording Danmark A/S. Denne tryksag bærer det nordiske miljømærke Svamen.

Troldeskoven

Kulturminder

Skoven er rig på fortidsminder. Særligt i Bjergskoven er der mange gravhøje fra Bondestenalder og Bronzealder. Her kan nævnes dyssen Stenstuen (47) og de 2 bronzealderhøje Svinehøjene (45).

Der er adskillige gamle hulveje i skoven – ofte flere ved siden af hinanden. De har været i brug efter tur. Hvis én vejstrækning blev for dårlig og ufremkommelig, lavede man blot et nyt forløb. Den mest kendte hulvej er den nu asfalterede Rebildvej gennem Rebild Bakker, som lokalt kaldes Hulvejen. Langs Pumpevejen ved Troldeskoven er der et fint eksempel på, hvordan flere hulveje ligger parallelt med hinanden.

Den Narre Kjald (eller kjål) (15) betyder den nordre kilde eller brønd, og det menes, at denne brønd er 600-700 år gammel. Nu er brønden fra tid til anden tør, men så sent som omkring år 1900 blev den stadig brugt af beboerne i Sdr. Lejehus ved skovhøjen.

Overalt i skoven er der spor af en omfattende kulproduktion, f.eks. ved Kulsvierpladsen i Rebild Bakker. Der har været anvendt 2 former for kulsvidning. Enten foregik den kontrollerede forkulning af træet i lukkede gruber i jorden, eller også blev træet stablet til mandshøje meter, hvorefter det hele blev dækket med græstørv. Kulsvierne sikrede så en passende brænding af træet ved at fjerne eller lægge flere tørv på milen. Tog ilden for voldsom fat, havde kulsvierne en stor tønde med vand ved siden af milen til slukning af flammerne. Selv om natten blev der brændt kul, og kulsvierne havde lange og kolde nattevagter. Den omfattende kulsvidning i Rold Skov krævede meget store mængder træ, og var medvirkende til skovens forarmning. I dag findes stadig en kulsvier i området, som har ført traditionen videre.

Hulvej

Rebild Bakker

Dette område er nok den mest kendte og mest besøgte del af Rold Skov. Hedebackerne var tidligere Rebild Bys fællesjord, som blev anvendt til græsning. I 1911 blev den centrale del af området erhvervet af en gruppe danskamerikanere med industrimanden Max Henius fra Chicago i spidsen. Deres ønske var at bevare et stykke af det fattige Danmark, som de var emigreret fra. Dette område er skænket til den danske stat på tre betingelser: Området skal henligge i naturtilstand, være tilgængeligt for alle og danskamerikanere skal have lov til at afholde arrangementer i bakkerne på amerikanske festdage. Den 4. juli hvert år fejres således USA's uafhængighedsdag i Rebild Bakker. Festen holdes på en lille plads kaldet "Gryden" (12), hvor en række små dale løber sammen i "naturens amfiteater".

Den lange række af Rebildtalere omfatter mange prominente personer, som f.eks. tegnefilmsmanden Walt Disney, komikeren Danny Kaye, præsident Richard M. Nixon, vicepræsident (senere præsident) George Bush og danskamerikaneren Viktor Borge.

For at bevare Rebild Bakker som åbne hedebacker er det nødvendigt med en aktiv naturplejeindsats. Hvis træopvæksten ikke holdes nede, vil bakkerne hurtigt springe i skov igen. Derfor nedskæres uønsket opvækst og græssende får og kreaturer hjælper til med at hindre ny træopvækst i at brede sig ud over hedearealerne. De græssende dyr fremmer samtidig en karakteristisk hedevegetation med bl.a. hedelyng og tyttebær.

For området er udgivet vandretursfolder nr. 24. Rebild Bakker/Gravlev Ådal.

Søer og moser

Tidligere var der et utal af moser i Rold Skov, og de var et af skovens særkender. Mange af moserne er i dag drænet og tilplantet. Således var hele området mellem Store- og Lille Økssø oprindeligt ét stort kær- og moseareal. I dag er området dækket af granskov.

Moserne rummer nogle af skovens største naturværdier. I forsommeren ses – især ved Bregnesø og i Dragmosen – kærulden, som breder sig med sine hvide totter ud over mosefladerne. Senere på året er det hedelyng, klokkeløng, blåbær, revling, tyttebær og porse, der er lettest genkendelige. Et nøjere kig på floraen kan desuden afsløre tranebær og den insektædende plante, soldug.

For at bevare de resterende moser er det nødvendigt at udføre naturpleje ved at fjerne selvsåede træer og buske, så moserne ikke gror til og springer i skov. Desuden arbejder Naturstyrelsen på at genskabe nogle af de moser, der i dag er tilplantet. I udvalgte lavninger fjernes nåletræet, drængrøfter tilstoppes, og på denne enkle måde skabes nye, fugtige lysninger i skoven.

Søerne er Rold Skovs perler. Store Økssø er naturligt en brunvandet sø. Farven skyldes ikke forurening, men opløste humusstoffer udvasket fra de omkringliggende tørvearealer. Vandet er meget rent, og søen benyttes også flittigt som badesø om sommeren – særligt fra østsiden, hvor der er sandbund.

Fiskeri er tilladt i Mossø og Store Økssø, hvor der bl.a. er mulighed for at fange aborre. Der er vandresti omkring søerne. Turen omkring Mossø er på 1 km, mens turen omkring Store Økssø er på 3 km.

Hvis man er særlig opmærksom, kan udskårne træfigurer ses på turen omkring Store Økssø.

I Lindenberg Ådal mellem Gravlev by og Rebild Bakker var der oprindeligt en sø, Gravlev Sø, på ca. 65 ha. Søen blev tørlagt gennem flere afvandingsprojekter, og ådalen kunne herefter benyttes landbrugsmæssigt. Naturstyrelsen arbejder på at genskabe gode naturforhold i ådalen, herunder en genskabelse af Gravlev Sø.

Rold Skovs kilder

Området er kendt for sine talrige kilder. Lille Blåkilde (30) er – på trods af navnet – den vandrige med 150 liter pr. sekund eller 13 millioner liter i døgnet! Kilden kommer direkte ud af jorden fra foden af en skrænt, og er derfor en typisk strømkilde.

Den smukke Ravnkilde (29) er en såkaldt sumpkilde. Her er der ikke tale om én kilde, men derimod om en række kilder, som vælder op, og skaber et sumpet område. Den konstante vandtemperatur på 7-8°C året rundt betyder, at en række planter og dyr, som ellers er forsvundet fra Danmark, har kunnet overleve i kilderne siden Istiden.

Det rene kildevand har flere steder været brugt som vandforsyning til ørreddambrug. Naturstyrelsen har opkøbt Gravlev Ørredpark og Egebæk Dambrug og genskabt 2 kilder: Gravlevkilden (32) og Egebækilden (33). Det er tanken, at vandet fra disse kilder på sigt skal forsyne den naturgenoprettede Gravlev Sø med rent vand.

Området giver gode betingelser for kilder, idet kalken ligger tæt ved jordoverfladen, og vand let kan strømme gennem sprækker i kalken. Overliggende tætte jordlag som f.eks. ådalens dyndaflejringer bevirker, at grundvand fra højtliggende områder afspærres og herved kommer under tryk. En kilde er typisk opstået, hvor der ved foden af en skråning er en lækage i de overliggende jordlag, så vandet kan vælde op.

Ravnkilde

Jordfaldshuller

Den kalkrige undergrund i Rold Skov er også forklaringen på de såkaldte jordfaldshuller. Når regnvandet trænger gennem det nedfaldne løv, forsures det af humussyrer. Det sure vand siver så ned gennem sprækker i jorden og opløser kalken. Når kalken opløses, dannes hulrum, som pludselig en dag kan styrte sammen.

Et af de store kegleformede jordfaldshuller kaldes "Hestegraven" (4). Navnet stammer fra et sagn om et hestespand, som kørte gennem skoven. Pludselig forsvandt jorden under hestene, hestespandet forsvandt i dybet, og Hestegraven var dannet.

Røverstuen (3) er også et jordfaldshul. Her siges det, at Røverne fra Rold boede i en løvhytte godt gemt i bunden af hullet. Det fortælles, at de havde udspændt snore over den daværende hovedvej, Roldvej, umiddelbart vest for hullet. Når købmændenes vogne rumlede forbi, ringede små sølvklokker i enden af snorene og gjorde røverne opmærksomme på, at nu var der arbejde at udføre.

Skovens dyreliv

Dyrelivet i skoven er varieret og ganske artsrigt. Skovens store dyr som kronstyr, rådyr, grævling og ræv er til at få øje på, hvis man vel at mærke kommer på de rigtige tidspunkter og bevæger sig stille rundt i skoven. De bedste tidspunkter at opleve dyrene på er tidligt om morgenen eller i skumringen, hvor dyrene kommer frem i skovens lysninger. Husk at dyrenes høre- og lugtesans er væsentlig bedre end vores, så undgå unødige lyde og at stå i vindstiden.

Fuglene rummer langt flere arter end pattedyrene, men ofte er de vanskelige at få øje på. I stedet kan deres sang høres, og det er faktisk også den bedste måde at genkende dem på. Nogle af skovens fugle har dog en størrelse, så de let observeres. Det gælder rovfugle som musvåge og duehøg, som hyppigt ses i skoven. Mange fugle har en fjerdragt i brune og grå farver. De falder i ét med skovens farver og ender derfor ikke så let som byttedyr. Der er dog også ganske farvestrålende fuglearter som f.eks. skovskaden med sit rødlige bryst og sit lyseblå vingespejl eller grønspejten, der skinner i en gullig grøn farve og har rød kalot.

Skovens dyreliv kan opleves hele året rundt, hvor hver årstid har sine specialiteter. Det kan være vinterens store flokke af finker, mens vor mindste og talrigeste hjorteart, rådyret, er lettest at iagttage om foråret. En tidlig sommermorgen kan man være heldig at opleve legende rævehvalpe foran rævegraven. Skovens store søer kan om efteråret ofte byde på flokke af trolde- og hvinænder, særligt efter et kraftigt blæsevejr. Det gælder blot om at have øjne og ører med sig.

Rådyr

En sjælden orkidé

Skovens flora er præget af en artsfattig morbund flora, men hvor kalken er fremme i overfladen, sker der noget spændende. På skråninger i Bjergeskov står således skovens sjældenhed: orkidéen Fruesko (20), som kun har få kendte voksesteder i Danmark. Den vokser her sammen med rød skovlilje, fruebær, hvid og blå anemone.

Det var forstassistent J. Brüel, der i år 1884 første gang registrerede frueskoen. Det viste sig nødvendigt allerede i år 1889 at indhegne plantens voksested for at hindre tyveri af frueskoen. Desværre er der stadig forsøg på tyveri af planten, og derfor opretholdes indhegningen.

Der er udarbejdet en plejeplan for det indhegnede areal, som bla indbefatter 14 dages afgræsning med 3-4 får i august måned. Frueskoen blomstrer omkring 1. juni.

Fruesko

Røverne fra Rold

Rold skov var gennem århundreder forbundet med uhygge og voldelige røveroverfald. I begyndelsen af 1800-tallet kulminerede dette med et rent røverbælte i Midthimmerland, men i 1830'erne lykkedes det at optrevle en bande på flere hundrede personer. Retssagen (Den store Comissionssag) mod dem tog syv år fra 1837 til 1844. Sagens hovedanklagede var Johannes Jensen fra Stenild - bedre kendt som "Bettefanden". Han var en barsk, lille skrutrygget mand på blot 145 cm, der fik sit øgenavn efter et indbrud hos en gammel kone. Ved dette indbrud var han dækket af en kohud med horn. Den gamle kone var efter indbruddet overbevist om, at hun havde haft besøg af fanden selv.

Bettefanden blev ved Den store Commissionssag dømt til at skulle tilbringe resten af sine dage som tugthusfange på Holmen i København. Før han blev ført til Holmen blev han "kagstrøget" i fuld offentlighed på torvet i Aalborg, d.v.s. en bøddel slog hans rygstykker med hasselkæppe, der havde stået i saltlage natten over!

Steen Steensen Blicher skrev en novelle om Bettefanden, som udkom i 1846. Johannes Jensen blev kongeligt benådet i 1864, og vendte herefter tilbage til Stenild.

Krybskytter

De mange røvier og overfald var vel et resultat af livets barske vilkår i en egn, hvor livsbetingelserne kunne være ubarmhertige. Den samme forklaring kan sikkert bruges om det omfattende krybskytteri. Vildt fra skoven var et kærkomment supplement til den sparsomme husholdning. Den mest navnkundige krybskytte var Lars Kjær, som på trods af sine ulovligheder var en agtet mand på egnen. Han havde ry for at have et imponerende kendskab til vildtet og dets vaner, og det gjorde ham i stand til at komme vildtet - ofte kronstyr - på nært skudhold. Jagten fandt typisk sted i nattens mulm og mørke fra små skydehuse, dannet af rafter og græstørv, som bla. var placeret langs med Kovads Bæk (28). Lars Kjær skød enorme mængder vildt, og skal efter sigende have udtrykt det sådan på sine gamle dage: "A hår skudt så møj kronvildt, at det ku' fyld' to godstog og en bett af den tredje!". Men så tilføjede han også, at han ikke havde været i seng om natten i de sidste 60 år.

Lars Kjærs Hus (8) ligger i Rebild Bakker, og er i dag indrettet som mindestue for krybskytten og hans hustru, spåkonen Marie. Søndag eftermiddag i sommerhalvåret er det som oftest åbent for besøg.

Lars Kjærs Hus

Skovhaven

Denne 14 ha store indhegning, med en samling af over 130 forskellige træer og buske fra det meste af verden, er meget besøgt. Anlægget af Den Jyske Skovhave (25) påbegyndtes i 1940'erne efter idé af den navnkundige skovrider Jens Hvass. Haven var færdig og blev indviet i 1970, hvor den røde portal ved indgangen blev rejst. Portalen er fremstillet i japansk stil som en hyldest til japansk havekunst. Træerne og buskene er fordelt i små parceller med navneskilt ved hver art. Foldere med omtale af parcellerne findes ved indgangen. I haven findes også skovens største træ, en grandis fra 1896 på ca. 43 m. Skovhaven er hundeskov, hvor man kan lade sin hund løbe frit omkring uden at være i snor, hvis den vel at mærke er under kontrol. Naturskolen i Rold Skov har til huse i et tidligere skovløbersted, Sdr. Lejehus, der er beliggende lige nord for skovhaven.